

DZIEŃ SZAKALA

the day of the jackal

ZŁOTE, KRÓTKIE, SZORSTKIE FUTRO. KRÓTKI OGON, ZROŚNIĘTE OPUSZKI ŚRODKOWYCH PALCÓW. OTO **SZAKAL ZŁOCISTY, KTÓRY DZIŚ PODBIJA EUROPE**. NIEKTÓRZY SIĘ MARTWIĄ, INNI – CIESZĄ. ■ YELLOWISH, SHORT AND ROUGH FUR. A SHORT TAIL, AND JOINED PADS OF THE MIDDLE CLAWS. THIS IS THE **GOLDEN JACKAL WHICH IS NOW TAKING OVER EUROPE**. THIS LEAVES SOME CONCERNED, OTHERS HAPPY.

TEKST | BY WOJCIECH MIKOŁUSZKO

Kierowca, który w lipcu 2015 r. potrącił zwierzę na szosie w zachodniej Polsce, zapewne nie przypuszczał, że to zdarzenie wzbudzi aż taką sensację. Jego ofiara miała ok. metra długości, żółtawe futro i krótki ogon. Na pierwszy rzut oka przypominała nietypowego lisa, młodego wilka lub średniej wielkości dziczającego psa. Trudno jednak było jednoznacznie stwierdzić, do którego gatunku tego drapieżnika zaliczyć. Gdy po paru perypetiach martwe zwierzę trafiło do Instytutu Biologii Ssaków PAN w Białowieży, jego dyrektor, prof. Rafał Kowalczyk, już się domyślał, co zobaczy. – Barwa futra, krótki ogon, zrośnięte opuszki środkowych palców wskazywały, że jest to szakal złocisty – wspomina. – Na wszelki wypadek przeprowadziliśmy też testy genetyczne. Potwierdziły one przynależność gatunkową.

WYPRAWA DO ZIMNYCH KRAJÓW

Tyle że szakal złocisty (*Canis aureus*) to zwierzę ciepłolubne, do niedawna nieznanne z Europy Środkowej. Jego naturalny zasięg, choć szeroki, nigdy nie sięgał aż tak daleko na północ. Jedna populacja tego drapieżnika zamieszkiwała południowo-wschodnią Europę, druga rozprzestrzeniła się po południu Azji. Do tego gatunku zaliczano też szakale z północnej Afryki, ale badania genetyczne, ogłoszone w 2015 r., wykazały, że to jest niezależny gatunek: *Canis anthus*. Wszędzie szakale złociste prowadzą podobny tryb życia. Tworzą trwałe pary, które razem wychowują potomstwo. Młode nie od razu opuszczają rodziców, lecz często pozostają z nimi na kolejny rok, pomagając w wychowywaniu swego rodzeństwa. Czasem zdarza się, że taka rodzina „adoptuje” niespokrewnionego z nimi osobnika. On wtedy też pomaga w dokarmianiu najmłodszych członków stada. A żywią się szakale, jak na przedstawicieli rodziny psowatych przystało,

The driver who hit an animal on the road in Western Poland in July 2015 little suspected that the incident was to become breaking news. The animal was approximately one metre long, and had yellowish fur and a short tail. At first glance, it resembled a strange sort of fox, a young wolf, or a medium-size feral dog. It was difficult to identify the species of the dead predator. The carcass was eventually sent to the Mammalian Biology Institute of the Polish Academy of Sciences in Białowieża. The director, Prof. Rafał Kowalczyk, already knew what to expect. “The colour of the fur, the short tail, and the joined pads of the middle claws were the distinctive features of the golden jackal”, he recalls. “To make sure we got it right, we decided to run genetic tests, and these clearly confirmed the species we were dealing with.”

AN EXPEDITION TO COLD COUNTRIES

The golden jackal (*Canis aureus*) prefers warm climates and was unknown in Central Europe until very recently. Its widespread natural range has never extended this far north. One population of this carnivore used to inhabit south-eastern Europe, while another expanded its territory into southern Asia. Traditionally, this species also included jackals from Northern Africa, but genetic tests conducted in 2015 proved that this is a genetically distinct species (*Canis anthus*). The golden jackal exhibits very similar behaviour wherever it lives. It is monogamous and the breeding pair raise their pups together. The pups do not leave their parents straight away. They often stay with them for another year, helping to raise their younger siblings. Sometimes, jackal families “adopt” another animal, which is not their offspring, but which helps feed the youngest members of the pack. And just like other canine diets, the jackal diet is based on meat.

mięsem. Polują chętnie na drobne gryzonie, głównie norniki. Mogą łapać też większe zwierzęta jak zające, szczególnie młode. Czasem też udaje im się upolować kozłą sarny lub warchlaka dzika. Nie gardzą padliną, jajami ptaków ani owocami. Taki opis diety przypomina upodobania żywieniowe pospolitego w całej Europie lisa. Gdy więc szakal zaczął poszerzać swój zasięg ku północy, pojawiły się obawy, że będzie konkurował o pokarm z miejscowymi drapieżnikami. Na szczęście przez długi czas ta ekspansja przebiegała dość powoli. Przesłano więc przywiązywać do niej większą wagę. Zmieniło się to na przełomie wieków XX i XXI. To wtedy ekspansja szakala złocistego nabrała rozpędu. Drapieżniki opanowały Węgry i Rumunię. Pojawiły się w Czechach, na Słowacji i w Niemczech. A w 2011 r. po raz pierwszy zaobserwowano je w Estonii. Nikt wcześniej nie przypuszczał, że potrafią przetrwać aż tak da-

Jackals hunt small rodents, mainly voles, but their prey also includes larger animals such as hares, especially young ones. Sometimes they manage to hunt down kid goats or wild boar piglets, but they are not averse to carrion, birds' eggs or fruit. Their diet is very similar to that of the fox, which is common across Europe, and when the jackal began to expand its northern range, many feared that it would compete for food with local predators. Luckily, its expansion has remained rather slow over several decades, and so it has not captured major attention.

That all changed at the turn of the 21st century, when the expansion of the golden jackal gained momentum. This is when these predators made inroads into Hungary and Romania. They were later seen in the Czech Republic, Slovakia and Germany. Finally, in 2011, they were first sighted in Estonia. No one ever

SZAKAL ZŁOCISTY POWINIEN BYĆ CHRONIONY. TO RDZENNY EUROPEJSKI GATUNEK, KTÓRY W CZASACH, GDY WIELE ZWIERZĄT STAJE NA SKRAJU WYGINIĘCIA, POSZERZA ZASIĘG WYSTĘPOWANIA.

THE GOLDEN JACKAL OUGHT TO BE PROTECTED. IT IS AN INDIGENOUS EUROPEAN SPECIES THAT IS UNEXPECTEDLY EXPANDING ITS RANGE AT A TIME WHEN MANY SPECIES ARE THREATENED BY EXTINCTION.

suspected that they would be able to survive so far north. Therefore, it was concluded that the species must have been introduced in Estonia, neighbouring Latvia, and Lithuania by irresponsible humans. The jackal was later classified as an alien invasive species. These are the bane of modern Europe. The continent's natural environment is struggling with numerous invaders - the American mink, the racoon (imported from North America), and the racoon dog, which originally comes from East Asia. These alien species compete for food with local carnivores, and spread previously unknown parasites and diseases. The native animals are completely unprepared for such an attack. This explains why even avid animal lovers support the extermination of invasive species. If the jackal is deemed to belong to this category, then it should be eliminated once and for all. This was the decision taken by the governments of Lithuania, Latvia and Estonia, which were concerned for the future of native species and gave the green light to unlimited hunting of the golden jackal within their territories.

THE PROTECTED NEWCOMER

Meanwhile, new research has shown that this was a premature decision. An international team led by Prof. Wiesław Bogdanowicz of the Museum and

Szakale chętnie polują na drobne gryzonie, głównie norniki. Mogą łapać też większe zwierzęta, np. zające. ■ Jackals hunt small rodents, mainly voles, but their prey also includes larger animals such as hares.

leko na północy. Dlatego w Estonii, a także na sąsiedniej Łotwie i Litwie, gdzie wkrótce też te drapieżniki się zadomowiły, uznano, że gatunek ten musiał zostać wprowadzony przez nieodpowiedzialnych ludzi. Tym samym wrzucono go do kategorii obcych gatunków inwazyjnych, które są utrapieniem dzisiejszej Europy. Przyroda tego kontynentu zмага się choćby z inwazją sprowadzonych z Ameryki Północnej norki amerykańskiej i szopa pracza czy pochodzącego z Azji wschodniej jenota. Te obce gatunki wpływają na nieprzygotowane na atak nowych mięsożerców rodzime zwierzęta, konkurują o pokarm z miejscowymi drapieżnikami i roznoszą nieznanne tu wcześniej pasożyty i choroby. Dlatego gatunki inwazyjne są tępo nie zawzięcie nawet przez największych miłośników zwierząt. Jeśli szakala uznać za kolejnego przedstawiciela tej kategorii, to należałoby go bezwzględnie eliminować. I tak właśnie zdecydowały się postąpić rządy Litwy, Łotwy i Estonii. W obawie o los rodzimych zwierząt zezwoliły na nielimitowane usuwanie szakala złocistego z terenów ich krajów.

NOWICJUSZ POD OCHRONĄ

Jednocześnie jednak pojawiły się badania, które wskazywały, że decyzja ta była przedwczesna. Międzynarodowy zespół, kierowany przez prof. Wiesława Bogdanowicza z Muzeum i Instytutu Zoologii PAN w Warszawie, przeanalizował geny europejskich szakali złocistych. Wyniki, ogłoszone jesienią 2015 r., wy-

Institute of Zoology of the Polish Academy of Sciences in Warsaw, analysed the genes of European golden jackals. Their findings, announced in the autumn of 2015, proved that the predators from Lithuania, Latvia and Estonia originated from two different populations. Some are descended from Southern European jackals, while others are Caucasian in origin. "Their double origins fail to support the theory that jackals were imported by humans", argue the researchers. "It's highly unlikely that someone would have caught them in different regions and smuggled them into the Baltic countries". This means that they had to cover hundreds of kilometres on foot, crossing fields, villages and cities to start new populations in Northern Europe. They successfully travelled along two routes. Drawing on such data, the scientists concluded that the golden jackal should not be exterminated, but on the contrary, protected. Despite the fact that many other animals are now facing extinction, the population of this indigenous European species is unexpectedly growing and expanding its range. Fifty or sixty years ago, the jackal was on the verge of extinction in Europe, and managed to survive only in Bulgaria, which led to its protection in Southern Europe. It is possible that the jackal also benefited from an international campaign against rabies. The campaign used air-drop vaccines hidden in bait, which was later eaten by free ranging canines. The rabies control campaign mainly benefited foxes in Central and Northern

Zapewne już kilkadziesiąt szakali mieszka dziś w Polsce. ■
The jackal population in Poland accounts for a few dozen animals.

kazały, że drapiezniki z Litwy, Łotwy i Estonii pochodzą z dwóch różnych populacji. Część to potomkowie szakali z południowo-wschodniej Europy, a część aż z Kaukazu. „Ich podwójne pochodzenie nie wspiera idei, że szakale zostały sprowadzone przez człowieka – podsumowują badacze – gdyż nieprawdopodobne jest, by ktoś złapał szakale w różnych regionach i przemycił je do krajów bałtyckich”. Musiały zatem samodzielnie przebyć setki kilometrów, mijając pola, wioski i miasta, by na północy Europy założyć nowe populacje. Ta wędrówka odbywała się dwoma drogami i w obu wypadkach okazała się sukcesem.

Opierając się na takich danych, naukowcy wyciągnęli wniosek, że szakal złocisty powinien być chroniony. To rdzenny europejski gatunek, który w czasach, gdy wiele zwierząt staje na skraju wyginięcia, niespodzie-

wanie rośnie w liczbę i poszerza zasięg występowania. A jeszcze 50–60 lat temu szakal został prawie całkowicie wytępiony w Europie i przetrwał jedynie w Bułgarii. Pomogło objęcie go ochroną w krajach południowo-europejskich. Szakal skorzystał też zapewne na międzynarodowej akcji walki z wściekliczną. Polegała ona na rozrzucaniu z samolotów szczepionek ukrytych w mięsnych przynętach, które są zjadane przez dzikie zwierzęta z rodziny psowatych. W Europie Środkowej i Północnej zyskał na tym głównie lis. Wściekliczna, która wcześniej dziesiątkowała populacje tego drapieznika, niemal zniknęła, co doprowadziło do wzrostu liczebności lisów. Na południu ten sam mechanizm mógł pomóc szakalowi złocistemu. A wreszcie sprzyjało mu także ocieplenie klimatu. Szakal jeszcze do niedawna nie potrafiłby przetrwać mroźnych i śnieżnych zim Estonii. Teraz, gdy stały się one łagodniejsze, dobrze sobie tam radzi także i chłodną porą roku.

To dlatego prof. Rafał Kowalczyk nie był zaskoczony, gdy zobaczył pierwszego polskiego szakala złocistego. Wkrótce potem pojawiły się kolejne obserwacje. Szakale widziano we wschodniej i północnej Polsce. W sierpniu 2015 r. w okolicach Kwidzyna miejscowy leśnik zobaczył nawet całą rodzinę: dorosłe osobniki i cztery młode. Stado zamieszkało w starym stogu słomy. Jeden z tych szakali został zabity prawdopodobnie przez wilka. – Nikt nie odpowie precyzyjnie, ile szakali jest teraz w Polsce – mówi prof. Kowalczyk. – Myślę jednak, że przynajmniej kilkadziesiąt osobników. I zapewne będzie ich wkrótce znacznie więcej, bo zaczynają się w Polsce rozmnażać. Nadchodzi prawdziwie radosny Dzień Szakala. ■

SZAKALE ZŁOCISTE TWORZĄ TRWAŁE PARY, KTÓRE RAZEM WYCHOWUJĄ POTOMSTWO. MŁODE CZĘSTO DOPIERO PO ROKU OPUSZCZAJĄ RODZICÓW. GOLDEN JACKALS ARE MONOGAMOUS AND THE BREEDING PAIR RAISE THEIR PUPS TOGETHER. THE PUPS DO NOT LEAVE THEIR PARENTS UNTIL AFTER A YEAR.

Europe. The disease, which used to decimate their populations, was nearly eradicated. This led to a surge in their size. The same measures in Southern Europe helped the golden jackal stage its comeback. Finally, its success may also be attributed to global warming. Until recently, the jackal would not have been able to survive the cold Estonian winters. But as they have now become milder, the species is faring well.

This is why Prof. Kowalczyk was not surprised when he saw the first golden jackal in Poland. Other sightings and roadkill soon followed. Jackals were spotted in Eastern and Northern Poland. In August 2015, a forest ranger saw an entire jackal family with four pups in the vicinity of Kwidzyń where the pack had made its home in a hay stack. One of these jackals was probably killed by a wolf. “No one is able to accurately estimate the jackal population in Poland,” argues Prof. Kowalczyk. “But I think it accounts for at least a few dozen animals.” Their number will probably go up as they are beginning to reproduce here. This means that a truly merry Day of the Jackal is well underway. ■